

10. Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика. Збірник наукових праць. – Випуск 7 [Текст] // І. С. Волощук та ін. – К.: ІОД, 2012. – 320с.

11. Указ Президента України від 4 липня 2005 року № 1013/2005 «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1013/2005//](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1013/2005//).

12. Умови прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2015 році, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України № 1172 від 15 жовтня 2014 року, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 04 листопада 2014 р. за № 1390/26167. [// http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1390-14//](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1390-14//).

УДК 373.5.017.4:331.101

Тетяна Пещеріна,
м. Київ

МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ, ЯК СЕРЕДОВИЩЕ САМОСТВЕРДЖЕННЯ ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ

В статтє раскрывається роль Национального центра «Малая академия наук Украины» в создании системы поиска, развития и поддержки одаренных, способных к научной деятельности детей и молодежи. Автор приводит пример успешного опыта в деятельности МАН и обращает внимание на важности создания профориентационной среды в которой осуществляется утверждение собственного «Я» ученика как условие его самореализации.

Ключевые слова: *Малая академия наук Украины, одаренные дети, самоутверждение.*

The article reveals the role of the National Centre «Minor Academy of Sciences of Ukraine» (MAS) in formation of the system of search, development and support of gifted children and youth capable of scientific activity. The author gives example of successful experience in the MAS activities and draws attention to the importance of creating a career-oriented environment with the assertion of student's self-concept as a condition of his/her self-realization.

Key words: *Minor Academy of Sciences of Ukraine, gifted children, self-assertion.*

Сучасний світ розуміє значущість інтелектуального потенціалу для розвитку науки, мистецтва, інформаційних технологій, освіти тощо. Як зазначав Жан Жак Руссо, суспільство потрібно вивчати в людях, а людей у суспільстві: хто захоче окремо вивчати політику та мораль, той нічого не зрозуміє ні в тому, ні в іншому. Отже, кожна людина є індикатором розвитку суспільства, а суспільство створює умови для максимального розкриття потенціалу людини, обираючи своє майбутнє. Тому, кожна розвинена країна

приділяє значну увагу розробці та впровадженню освітніх програм для обдарованих дітей, творчий та інтелектуальний потенціал яких є рушієм прогресу суспільства.

У теорії і практиці сучасної освіти сьогодні залишаються актуальними питання щодо детермінант становлення та розвитку особистості, на що вказують більшість вітчизняних науковців (І. Бех, Л. Виготський, І. Зязюн, Г. Костюк, О. Леонтєв, В. М'ясищев, К. Платонов, П. М'ясоїд, С. Максименко та ін.). Більшість з них наполягають на тому, що обдарованість у дитини необхідно своєчасно виявляти, розвивати та підтримувати. Ця діяльність є провідною в Українській державній системі – це Мала академія наук України (МАН України), що забезпечує організацію та координацію науково-дослідницької діяльності учнів, створює умови для їх інтелектуального, духовного, творчого розвитку та професійного самовизначення, сприяє нарощуванню наукового потенціалу держави.

Метою статті є висвітлення ролі Національного центру «Мала академія наук України» у створенні навчально-виховного середовища для підтримки та розвитку обдарованої молоді, як умови самоствердження особистості учня.

Аналіз зарубіжного досвіду роботи з обдарованими дітьми дає змогу стверджувати, що сьогодні немає аналогів української моделі цілісної загальнодержавної освітньої системи з виявлення, підтримки та розвитку обдарованих дітей та молоді. На сучасному етапі освітня система МАН України активно розвивається та вдосконалюється, продовжуючи кращі традиції попередніх десятиліть. Витоки її формування на теренах України сягають 20-х рр. ХХ ст., коли почалося створення мережі позашкільних навчальних закладів для дітей та юнацтва, гуртків дослідницько-експериментального спрямування. Так у 1939 р. відповідно до звернення Академії наук СРСР про посилення шефства над дитячими науковими організаціями Академія наук УРСР ухвалила постанову про шефство над Київським палацом піонерів та жовтень з питань роботи з талановитими дітьми та учнівською молоддю – членами наукових гуртків.

Протягом подальших 10 років наукові гуртки почали працювати в більшості великих міст України. У 1947 р. у Київському міському палаці піонерів та школярів розпочало діяльність «Товариство науки і техніки школярів». Результатом спільної творчої діяльності науковців та педагогів стало проведення в м. Києві першої учнівської науково-практичної конференції. Наприкінці 60-х років ХХ століття кількість НТУ перевищувала 150. Важливою віхою на шляху становлення та розвитку системи діяльності з обдарованими дітьми в Україні було утворення у 1963 р. в Автономній Республіці Крим першої учнівської Малої академії наук. Досвід Кримської МАН став цінним надбанням для малих академій наук інших регіонів держави. Інтенсивний розвиток цієї мережі, що наприкінці 80-х рр. ХХ ст. налічувала 11 навчальних закладів, спонукав до розробки відповідної нормативно-правової бази. Так, на основі спільної постанови Міністерства освіти України та Президії Академії наук України від 22 грудня 1993 р. «Про шляхи вдосконалення діяльності Малих академій наук і наукових товариств учнів як центрів формування наукової еліти України» Мала академія наук України набула офіційного статусу, що підтверджено у 2001 р. новим «Переліком типів позашкільних навчальних закладів» [2; 3].

Вагомим кроком у розвитку МАН України стало створення у 2004 р. Позашкільного навчального закладу Мала академія наук учнівської молоді згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2003 р. № 1301 «Про вдосконалення системи організації роботи з виховання дітей та молоді в позашкільних навчальних закладах». Таким чином, були надані правові підстави для формування мережі спеціалізованих позашкільних навчальних закладів – малих академій учнівської молоді. Визначальними нормативними документами у подальшій діяльності МАН України поряд з іншими стали «Положення про Малу академію наук учнівської молоді» 2006 р. і Державна цільова програма роботи з обдарованою молоддю на 2007-2010 роки. Значну роль у координації діяльності МАН України відіграла постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2010 р. № 88 «Про вдосконалення роботи з талановитими дітьми», що створила відповідне правове поле для об'єднання зусиль, повноцінної взаємодії та співпраці між Національною академією наук України та Малою академією наук.

Як наслідок, Позашкільний навчальний заклад Мала академія наук учнівської молоді не лише змінив назву на Український державний центр «Мала академія наук України» Міністерства освіти і науки України та Національної академії наук України, а й значно розширив свої функції. Затверджена Законом України від 20 травня 2010 р. № 2278-VI Державна програма економічного і соціального розвитку України на 2010 рік визначила Український державний центр «Мала академія наук України» як заклад, на базі якого створюється загальнодержавна система пошуку та підтримки обдарованих дітей.

Останні державні рішення відкрили новий етап для розвитку Малої академії наук України. 30 вересня 2010 р. з метою підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді видано Указ Президента України № 927/2010 «Про заходи щодо розвитку системи виявлення та підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді», яким Українському державному центру «Мала академія наук України» Міністерства освіти і науки України та Національній академії наук України надано статус національного та перейменовано у Національний центр «Мала академія наук України». Національний центр МАН України є закладом, що виконує загальнодержавні функції з пошуку, підтримки та творчого розвитку обдарованих, здібних до наукової діяльності учнів. Він здійснює загальну координацію діяльності 27 територіальних відділень. Вище названий Указ Президента України № 927/2010 і відповідний Наказ Міністерства освіти і науки України № 1033 від 1 листопада 2010 р. дали правові підстави для розширення мережі регіональних малих академій наук учнівської молоді.

У 2012 р. спеціалізовані навчальні заклади було утворено у Полтавській і Чернігівській областях. Таким чином, на сьогодні існує 15 регіональних малих академій наук учнівської молоді зі статусом юридичних осіб, що дозволяє успішно втілювати освітні ініціативи НЦ МАНУ на місцях. Формується також мережа малих академій наук учнівської молоді як окремих юридичних осіб на районному та міському рівнях. На сьогодні в Україні налічується 7 районних та 5 міських малих академій наук учнівської молоді.

Вищим керівним органом Центру є Президія, до складу якої входять провідні вчені НАН України, галузевих академій наук, вищих навчальних закладів України. Члени

Президії активно долучаються до координації науково-дослідницької діяльності учнів – членів МАН України, виступають кураторами наукових відділень, беруть участь у навчальних заходах.

Сформовано дорадчі органи, що здійснюють науково-методичну, організаційну та матеріальну підтримку діяльності МАН України. На всеукраїнському рівні це – наглядова, піклувальна та координаційно-методична ради, на регіональному та районному – піклувальні ради. Наглядова рада відстежує дотримання принципів наукової етики, прозорості прийняття рішень, ефективності діяльності навчальних закладів МАН. Піклувальні ради захищають інтереси МАН на державному та регіональному рівнях. Діяльність піклувальних рад спрямована на цільову підтримку конкретних навчальних установ, наукових товариств учнів, освітніх проектів та, зокрема, на підтримку обдарованих дітей.

Мала академія наук України структурована за науковими профілями, відділенням та секціями. У структурі МАН представлено наукові відділення фізико-математичного та технічного, природничого, суспільно-наукового та гуманітарного профілів. Кожне наукове відділення складається з наукових секцій, найменування та напрям діяльності яких визначаються та затверджуються Президією МАН. Кураторами наукових відділень є академіки Національної академії наук України – члени Президії МАН України.

Перебуваючи в авангарді ініціаторів реформування вітчизняного освітнього простору, НЦ МАНУ керується у своїй діяльності Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. Так, НЦ МАНУ відіграє значну роль у реалізації передбаченого Національною стратегією розвитку освіти, завдання з розвитку та підтримки системи діяльності з обдарованими дітьми та учнівською молоддю.

З кожним роком до наукового пошуку в рамках освітніх проектів МАН України залучається дедалі більше дітей з усіх регіонів нашої держави. Так кількість учнів старшої школи, які є членами МАН України у 2010–2011 н. р. склала понад 120 тис. Розширення пропедевтичної діяльності НЦ МАНУ дало змогу в межах проектів для дітей дошкільного, молодшого та середнього шкільного віку охопити науково-дослідницькою діяльністю цей сегмент учнівської аудиторії. Таким чином, загальна кількість вихованців навчальних закладів МАН України, у тому числі, учасників масових заходів, у 2011–2012 н. р. досягла понад 250 тис.

Відповідно до останніх тенденцій розвитку вітчизняної науки, запитів дітей, вчених та вчителів територіальних відділень Малої академії наук розширюється та вдосконалюється структура наукових відділень, що затверджується Президією МАН України та поетапно наближається до структури Національної академії наук України.

Мала академія наук України, як частина позашкільної освіти, реагує на виклики часу, суспільні запити та державні ініціативи. Щорічно НЦ МАНУ проводить понад 30 масових заходів, серед яких міжнародні, всеукраїнські та регіональні учнівські наукові конференції, конкурси, турніри, олімпіади, колоквиуми, семінари, презентації. Залучення широкого кола учнівства до науково-дослідницької діяльності, створення очно-заочних та літніх профільних шкіл для обдарованих дітей, організація чисельних освітніх

проектів, спрямованих на розкриття інтелектуального потенціалу підростаючого покоління, створюють навчально-виховний простір для формування наукової еліти нації.

Активна діяльність МАН України сприяє соціалізації, самореалізації, самопізнанню та соціокультурній самоідентифікації особистості учня. Перебування в умовах інтелектуального середовища, можливість спілкування з провідними вченими України, вчителями, ровесниками дозволяє юному досліднику знайти власний життєвий і професійний шлях, зайняти відповідальну громадянську позицію [2; 3; 5].

Наведемо один з прикладів діяльності МАНУ. Так, популярністю серед підростаючого покоління користуються Всеукраїнські заочні профільні школи МАН України, в яких навчально-виховний процес спрямовано не лише на поглиблення базових знань учнів, але й на організацію їх навчально-творчої діяльності за інтересами, забезпечення участі в соціокультурних заходах, надання кваліфікованої допомоги у виборі майбутньої професії. Реалізація освітнього проекту «Всеукраїнські заочні профільні школи Малої академії наук України», започаткованого 2007 р., передбачає співпрацю МАН України з установами НАН України та провідними вищими навчальними закладами, створення на їх базах навчально-дослідницьких майданчиків. Його метою є включення обдарованих дітей з різних регіонів України в інтелектуально-інформаційне поле провідних вищих навчальних закладів та наукових установ, завдяки якому талановиті учні, у тому числі, зі сільської місцевості, можуть долучатися до високоякісної освіти та отримувати досвід проведення наукових досліджень. Для задоволення наукових інтересів дітей у дослідницькій діяльності у 2011–2012 н. р. до системи навчально-виховної діяльності МАН України впроваджено наступні профілі заочних шкіл з організацією сесійних зборів та консультацій:

- фізико-технічний (секції «Фізика та астрономія» та «Технічні науки»);
- математичний;
- хіміко-біологічний;
- лінгвістичний;
- інформаційних та телекомунікаційних технологій.

Крім цього, учні зі задоволенням відвідують виїзні лекторії-практикуми, що відбуваються у регіональних центрах. Активно також учні залучаються до Інтернет-олімпіад Малої академії наук України, інтерактивних конкурсів «МАН – Юніор», що дозволяють охопити учнів на рівні всієї країни. До здобутків МАН можна віднести підвищення професійної компетентності педагогічних працівників, постійну співпрацю з провідними науково-дослідними інститутами Національної академії наук України і Національної академії педагогічних наук України. Актуальним напрямком у діяльності МАН залишається співпраця з провідними вищими навчальними закладами України.

Таким чином, створюється динамічний освітній простір, що забезпечує безперервність навчання обдарованих дітей на базі навчальних закладів МАН України, вищих навчальних закладів та академічних установ.

Особливе місце у діяльності МАНУ відводиться міжнародному партнерству. Встановлення зовнішніх зв'язків дає змогу учням – членам МАН України брати участь у

різних міжнародних заходах, демонструючи високий рівень набутих знань, умінь та навичок. Так, наприклад, на XIX Міжнародній конференції молодих учених «ICYS–2012» (м. Неймеген, Нідерланди) перемогу здобули троє юних науковців МАН України. Прикладом ефективної співпраці на міжнародному рівні є, зокрема, освітній проект «Українсько-німецький дитячий університет», започаткований у 2010 р. Його основна мета полягає у розвитку міжнародного співробітництва з питань організації науково-дослідницької діяльності обдарованих дітей, залученні талановитої учнівської молоді до проведення наукових досліджень у різних галузях природничих та технічних наук за участю провідних учених України та Німеччини.

Значним здобутком у розвитку міжнародної діяльності стала підписана Спільна декларація між МАН України та Європейською організацією ядерних досліджень (CERN), відповідно до якої керівники наукових проектів учнів – членів МАН України мають можливість брати участь у потужній освітній діяльності, національних програмах у галузі фізики високих енергій та фізики елементарних частинок. Важливою є співпраця НЦ МАНУ з Об'єднаним інститутом ядерних досліджень, завдяки якій вчителі фізики з різних областей України отримали змогу в 2011 р. взяти участь у Науковій школі м. Дубна Московської області та ознайомитися з одним із найпотужніших наукових центрів, що проводить фундаментальні та прикладні дослідження в галузі ядерних досліджень та фізики високих енергій, фізики конденсованого стану та радіобіології. Одним з напрямів міжнародної діяльності НЦ МАНУ є співпраця з Центром поширення наукової, технічної та промислової культури (м. Орлеан, Франція). Важливим напрямом міжнародної діяльності НЦ МАНУ є налагодження співпраці з великими європейськими лабораторіями, що передбачає можливість участі в їхній роботі вихованців МАН [5].

З метою формування інтерактивного та доступного освітнього середовища НЦ МАНУ створив природничу студію «Лабораторія МанЛаб» (www.manlab.inhost.com.ua). На сайті розміщена інформація про комплектацію лабораторії, дистанційні навчальні середовища «Експериментарій», «Лабораторія – планета Земля», «Інтерактивний кабінет», відеозаписи експериментальних досліджень та багато іншої інформації. На сайті студії надана можливість здійснити замовлення на проведення експериментального дослідження у стінах студії та отримати результати. Реалізована можливість спостереження за проведенням експерименту та дистанційного доступу до часткового керування ним. Співробітники студії проводять регулярні методичні конференції, профільні очні школи, тренінгові заняття та організують презентації діяльності на наукових заходах України і світу.

З метою популяризації діяльності Малої академії наук України, залучення до науково-дослідницької діяльності більшої кількості обдарованих дітей, розширення відповідного інформаційного простору НЦ МАНУ створено пізнавальний телевізійний проект «Інтелект.ua», медіа-проект «Інтелект-TV» та Інтернет-проект «Регіональні сайти Малої академії наук України». Постійно оновлюється і головний сайт man.gov.ua.

Результати творчої діяльності за різними науковими напрямами юні вчені мають змогу представити на Всеукраїнському конкурсі-захисті науково-дослідницьких

робіт учнів – членів МАН України. Цей найбільший захід Малої академії наук, спрямовано на стимулювання інтересу учнівської молоді до творчого пошуку, створення умов для формування їх наукового світогляду та оволодіння методами пізнавальної діяльності. До складу журі конкурсу-захисту традиційно залучаються провідні вчені та науково-педагогічні працівники України. Їхня професійна компетентність, багатий досвід, об'єктивність та доброзичливість створюють атмосферу справжніх інтелектуальних змагань.

У зв'язку з наданням переможцям конкурсу пільг при вступі до вищих навчальних закладів та стипендій Президента України, зростанням кількості учасників та увагою громадськості, постає об'єктивна необхідність у прозорості його проведення. Це завдання реалізується за рахунок широкої публічності змагань. Так, на III-му фінальному етапі конкурсу в аудиторіях, де відбувається захист науково-дослідницьких робіт учнів – членів МАН України, встановлюються веб-камери, що забезпечують он-лайн трансляцію виступів. Процедура захисту є відкритою для спостерігачів. Крім цього, з метою забезпечення об'єктивності оцінювання наукових досягнень учнів використовується факторно-критеріальна модель.

Таким чином, мінімізується вплив суб'єктивних чинників на визначення результатів змагань та унеможливаються їх фальсифікації. НЦ МАНУ розробив комплексну програму аналізу результатів та утруднень конкурсу, що дозволяє враховувати набутий досвід при подальшому вдосконаленні організації його проведення.

Одним із основних завдань Національної стратегії розвитку освіти є побудова ефективної системи національного виховання на засадах загальнолюдських, полікультурних, громадянських цінностей, забезпечення фізичного, морально-духовного, культурного розвитку дитини, формування соціально зрілої творчої особистості, громадянина України і світу, підготовка молоді до свідомого вибору сфери життєдіяльності (п. 2.3). Система освіти, відповідно до п. 3.4 цього документу, має забезпечити формування особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу, європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя у постійно змінюваному, конкурентному, взаємозалежному світі. Виходячи із зазначених позицій, будується виховна система Малої академії наук.

Особливістю виховної діяльності МАН є її профорієнтаційна спрямованість. Адже підготовка до професійної діяльності є головною метою навчання і виховання. Відомо, що професійна діяльність для людини є джерелом пізнання природи та суспільства, адже тільки змінюючи об'єкти та їх функції, вона проникає в їхню сутність [4]. Крім того професійна діяльність надає людині можливість відчувати успіх від самовтілення, самопрезентації у ній. Однак в історії, на жаль, існує багато прикладів, коли обдаровані діти не виявили власних можливостей у подальшому житті, не знайшли у професії, не реалізували себе, як особистість. Тому, в основі діяльності МАНУ містяться особистісно орієнтовані технології, що базуються на провідних ідеях гуманізації освіти та дозволяють усвідомити учню діапазон особистісних потреб та можливостей, виявити і розкрити своє «Я», формувати вміння самостійно діяти, прагнути творчості, духовного

розвитку особистісного потенціалу та самовдосконалення, надають максимальної свободи вибору, збереження та укріплення стану здоров'я, почуття власної гідності тощо. На думку І. Беха: «Особистісно орієнтовані технології створюють, по-перше, простір для прояву особистих проблем вихованців, із сукупності яких складається власне життя і без яких вони не уявляють особистостями. По-друге, у такому виховному середовищі особистості проблеми вихованців вирішуються психологічно оптимальним для них чином. Це означає, що дитина не зазнає таких дій вчителя, за яких буде принижена її гідність. Навпаки, будь-яка життєва колізія завжди виступатиме приводом для утвердження гідності дитини» [1]. Опора на позитивне стимулювання, педагогіку успіху, партнерські стосунки співробітництва створюють умови для саморозкриття учня, утвердження його «Я» в будь-якій сфері професійної діяльності. З цього проводу відомий педагог В. Сухомлинський писав: «поглиблене пізнання світу і себе, самоутвердження та самовиховання, як визначальні риси духовного життя в роки отрочтва, неможливі без самоутвердження в діяльності» [6].

Таким чином, навчально-виховний процес у системі МАНУ має надати учню досвід переживання ситуацій виявлення його «Я», навчити адекватним методам самовиявлення та самовтілення, спонукати до саморозвитку. Особливо гостро проблема самовияву постає перед старшокласниками у зв'язку з необхідністю вибору та ствердження себе в певній професійній сфері. Отже, одним із завдань МАНУ є виховання самоствердження особистості, як передумови майбутньої життєвої і професійної самореалізації особистості. Самоствердження пов'язано з прагненням виявити себе, ствердити індивідуальність, розкрити власні можливості.

Професійна діяльність постає як поле реалізації людини. Пошук сфер власного утвердження є позитивним явищем у саморозвитку особистості. Однак професійна діяльність може бути успішною у випадку максимального зосередження сутнісних сил особистості. Тобто, особистість має готувати себе до постійної тривалої діяльності над собою в рамках певної професії. Лише у цьому випадку, на нашу думку, вона досягне професійного самоствердження, а, відповідно, професійної самореалізації.

На сучасному етапі освітня система МАН України відіграє важливу роль у формуванні наукової еліти нації. Реалізовані в рамках її діяльності освітні проекти, заходи й ініціативи створюють простір для професійного самовизначення, самореалізації та соціалізації обдарованої молоді. Суспільні запити, динаміка соціокультурних перетворень й інтенсивні темпи розвитку науки актуалізують завдання, що сьогодні успішно розв'язує НЦ МАНУ. Підтримка учня в проявах власного «Я» – є одним із пріоритетних виховних завдань МАНУ, що здійснюється у рамках особистісно орієнтованої парадигми, з метою підготовки учнів до плідного професійного та особистого життя.

Використані літературні джерела

1. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2кн. [Текст] // – Кн.1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади / І.Д. Бех. – К.: Либідь. – 2003. – 280 с.

2. Ковбасенко Л. І. Становлення Малої Академії наук України [Текст] / Л. І. Ковбасенко. // Обдарована дитина. – 2003. – № 3. – С. 9–12.
3. Ковбасенко Л. І. Становлення Малої Академії наук України [Текст] / Л. І. Ковбасенко. // Обдарована дитина. – 2003. – № 4. – С. 6–12.
4. Психологія праці та професійної підготовки особистості: навчальний посібник / [за ред. П.С. Перепелиці, В.В. Рибалки]. – Хмельницький: ТУП, 2001. – С. 135-141.
5. Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 27.06.2013 р. Протокол № 2/5-23 [Електронний ресурс] – Режим доступу: [_http://www.mon.gov.ua/ua/about-ministry/collegium-of-the-ministry/119/1360751816/](http://www.mon.gov.ua/ua/about-ministry/collegium-of-the-ministry/119/1360751816/). – Назва з екрану.
6. Сухомлинський В. А. Избранные произведения (в 5 т.) [Текст] / В. А. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1979. –Т.3. : Проблемы воспитания всесторонне развитой личности / А. В. Сухомлинський. – 1979. – С. 568.

УДК 373.2.016

Людмила Шульга,
м. Запоріжжя

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНО-ПОЧУТТЄВОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ СПРИЙНЯТТЯ ЖИВОПИСУ

В статтє раскрыто содержание понятия «эмоционально-чувственная сфера», охарактеризована эмоционально-чувственная сфера детей дошкольного возраста, описаны приёмы активизации эмоционально-чувственной сферы ребенка в процессе восприятия произведений живописи.

Ключевые слова: *эмоционально-чувственная сфера дошкольников, восприятие произведений живописи, художественно-эстетическое воспитание, духовно-моральное развитие ребенка, изобразительная деятельность дошкольников.*

The present article deals with the concept of «emotional and sensual sphere», characterized by emotional and sensual sphere of preschool children are described methods of activation of emotional and sensual sphere of the child in the process of perception of pieces of art.

Key words: *emotional and sensual sphere of preschool children, the perception of pieces of art, artistic and aesthetic education, spiritual and moral development of the child, representational activities preschool children.*

Провідна тенденція сучасної педагогічної науки і практики – відродження гуманістичної традиції в освіті. Принцип гуманізму в національній системі освіти і виховання в Україні стверджує високе суспільне визнання людини, її гідності, цінність